

041 [Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie']

Vooraf

[Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie'] is een reactie van Mondriaan op een artikel van de Hongaar Ernst Kállai¹ in het tijdschrift *Internatioale revue i10*². De titel van Kállai's artikel was: 'Malerei und Photographie'.

Mondriaan geeft gehoor aan de oproep van László Moholy-Nagy³ in dezelfde aflevering van *i10* om te reageren op het artikel van Kállai. In totaal reageren negen kunstenaars - waaronder Kandinsky⁴ en Moholy-Nagy zelf - op 'Malerei und Photographie'. Het juninummer (1927) van *i10* publiceert deze reacties onder de titel: 'Diskussion über ernst kallai's artikel "Malerei und Fotografie"'.⁵

Bron

De enige bron die achterhaald is de publicatie van Mondriaans tekst in het tijdschrift *Internationale Revue i10*.

Aangezien het oorspronkelijke manuscript ontbreekt, kunnen we niet nagaan of de tekst van Mondriaan redactionele wijzigingen heeft ondergaan. We kwalificeren deze bron als 'geautoriseerd, maar met twijfel over de redactie'.

Een gepubliceerde tekst beschouwen als voltooid.

Basistekst en leestekst

De basis voor de leestekst is de publicatie van [Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie'].

Titel

Het antwoord van Mondriaan heeft geen titel. In ieder geval moet in de titel van de leestekst tot uitdrukking komen dat Mondriaans tekst een reactie is op het artikel 'Malerei und Photographie' van Kállai. Een Franse titel is gewenst, omdat Mondriaan zijn reactie in het Frans heeft geschreven. Aan de gepresenteerde tekst is de volgende fictieve titel toegevoegd: [Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie'].

Datering en ondertekening

In de publicatie van [Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie'] is de datering van Mondriaan vermeld: 'Paris, 26 Avril '27'. De datering van de gepresenteerde tekst is derhalve: 26 april 1927⁵.

Mondriaans tekst is niet ondertekend, maar boven de tekst staat vermeld: 'Mondrian:'.

Ontstaan en publicatie

In het aprilnummer (1927) van de *i10* verschijnt van de publicist Ernst Kállai een artikel over 'Malerei und Photographie'⁶. Het artikel wordt voorafgegaan door een inleiding van László Moholy-Nagy en een korte samenvatting in het Nederlands van Arthur Lehning⁷. Lehning zegt het volgende over 'Malerei und Photographie': 'De grens tusschen schilderkunst en fotografie is, vòòr alle verschillen, fundamenteel door het stoffelijke onderscheid van schildersmiddelen eenerzijds en lichtgevoelige plaat, film en papier anderzijds aangegeven. Dit fundamenteele stoffelijke onderscheid is voldoende om een volkomen aan het object gebonden schilderkunstige voorstelling niet te verwarren met de fotografie van hetzelfde object, - hoe glad ook de factuur van de schilderij mag zijn. Zij bewerkt niettemin, dat totaal niet slechts als een eenheid van betrekkingen tusschen vorm en kleur en - somtijds - als ruimtelijke illusie, maar ook tegelijkertijd als een consistente stoffelijkheid-vol-spanning gevoeld wordt. Deze materiele inderding, in zekere mate 'orkestreering' der vorm door de makelij, gaat bij de fotografie verloren. Het fotografische

¹ Ernst Kállai (1890-1954), Hongaars criticus en redacteur van het tijdschrift *Bauhaus* (1928-1929).

² *i10* jrg.1 no. 6, juni 1927: 235.

³ László Moholy-Nagy (1895-1946), Hongaars-Amerikaans beeldhouwer, schilder, fotograaf, docent aan het Bauhaus (1923-1928); redacteur *i10* voor film en foto.

⁴ Wassily Kandinsky (1866-1944), Russisch, Duits, Frans kunstenaar, auteur van 'Über das Geistige in der Kunst', 1912.

⁵ In april 1927 woont Mondriaan in Parijs, 26 Rue du Départ.

⁶ Ernst Kállai. 'Malerei und Photographie'. In: *i10* jrg.1 no. 4, april 1927: 148-157.

⁷ Arthur Müller-Lehning (1899-2000), publicist, hoofdredacteur *Internationale revue i10*.

beeldvlak is een neutrale spiegel, waarin alle vormen en 'tonen' zonder tegenstand kunnen verschijnen. Het heeft noch een eigen spanning, noch een statische uitdrukingskracht. Dit verlies aan scheppend leven wordt echter vergoed door de mogelijkheid het fotografische beeld beweeglijk te maken. De film is de optische beeldvorm van onzen tijd. Wij staan aan den grens van een maatschappelijk effectloos geworden, statische, cultuur, en een nieuwe, kinetische vormgeving van ons wereldbeeld, die reeds nu in een ongehoorde omvang tot de gevoelsfeer der massa is weten door te dringen.'

Moholy-Nagy roept in zijn inleiding bij 'Malerei und Photographie' op om over het artikel van Kallai te discussiëren: '[...] aus diesem grunde, und weil das problem: malerei und fotografie heute besonders aktuell ist, möchte ich in diesen spalten eine diskussion über den artikel eröffnen.'

Mondriaans bijdrage aan de discussie verschijnt in het juninummer (1927) van *i10*.

Reacties van tijdgenoten

Op zijn beurt reageert Ernst Kállai weer op de reacties van de kunstenaars⁸. In 'Enst Kallai Antwort' schrijft hij onder andere: 'Ich kann Ausführungen von *Willy Baumeister, Burchartz, Grobmann, Kassák, Mondrian* und *Georg Muche* fast restlos beipflichten.'

Vermelde personen

Mondriaan noemt 'mr. Ernst Kállai' twee keer in zijn korte reactie.

De eerste keer zegt Mondriaan: '[...] je sois pour une grande partie d'accord avec les intéressantes observations sur la 'peinture et la photographie' de mr. Ernst Kallai'

De tweede keer zegt Mondriaan: 'Il est bien possible que la technique de la photographie se change, comme la technique de la peinture s'est changée et les comparaisons et observations de mr. Ernst Kallai peuvent aider à y arriver.'

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [*Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie'*] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'⁹. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *plastique pure, purement plastique*.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Mondriaan reageert op een artikel 'Malerei und Photographie' van Ernst Kállai in het aprilnummer (1927) van het tijdschrift *i10*. Vermoedelijk heeft hij de reactie direct na lezing van dit artikel in april of mei 1927 geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1927 negentien schilderijen vervaardigd: B182-B200¹⁰. Hij zal tijdens de periode van het schrijven aan [*Mondrian's response regarding 'Malerei und Photographie'*] met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

⁸ *i10* jrg.1 no. 6, juni 1927, p.237-240.

⁹ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁰ CRII: 328-339.